

Г. О. Головач

аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародного гуманітарного університету

ВАЛІДНІСТЬ: КЛАСИЧНИЙ ТА СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

У статті розглянуто базові положення концепції валідності права, що запропоновані відомими представниками юридичного позитивізму та правового реалізму ХХ століття. Досліджено генезис визначення зазначеного поняття науковцями та розкрито відношення феномену валідності до інших правових явищ, зокрема дійсності, дієвості та чинності, згідно представлених концепцій.

У своїй праці «Чиста теорія права» Г. Кельзен визначає валідність норми права, як «специфічне існування, властиве нормі [1, 20]». Діалектика дійсності та дієвості права, на думку мислителя, полягає в тому, що для дійсності нормативного порядку право повинно бути дієвим, але не повинно бути дієвим абсолютно.

Заперечуючи існування об'єктивної валідності, А. Росс пропонує розглядати її з точки зору соціальної ефективності. Валідність, на думку вченого, виявляється в реальності, в поведінці людей саме як дієвість, складаючи два аспекти одного і того ж феномена.

Р. Алексі у своїй концепції виокремлює три поняття валідності: соціологічне, етичне та юридичне. Водночас науковець висловлює співпадаючу з поглядами Г. Кельзена думку, що умовою юридичної валідності розвинутої системи норм є мінімальний ступень її (соціальної) дієвості.

Зі свого боку Г. Харт вбачає підставу валідності правової системи не в якійсь абстрактній волі або примусовій силі держави, але в самому суспільстві, його нормах і практиках та водночас не стільки в звичках підпорядкування суверену, скільки в прийнятті та відтворенні правил визнання, що визначають юридичну валідність будь-якої норми в системі.

Окрема увага була приділена сучасній концепції валідності, що запропонована нідерландським науковцем Полін Вестерман та передбачає розгляд валідності у якості функціонального еквіваленту репутації. Також вона виокремлює вхідну, поточну та вихідну чинність, які не є відмінними типами чинності, а відповідають різним шляхам її встановлення та дослідження.

У статті запропонована авторська концепція валідності у якості комплексної категорії, що передбачає триаспектність належного буття правового акту, а саме його дійсність, чинність та фактичне обслуговування.

Ключові слова: юридична дійсність права, ефективність, чинність, дієвість, дійсність м'якого права.

Постановка проблеми. Питання визначення такої базової та фундаментальної категорії буття як валідність було чимало висвітлено в працях відомих представників юридичного позитивізму, зокрема Г. Кельзена та Г. Харта. Достатньо великий проміжок часу валідність сприймалась в науковій доктрині як абсолютно бінарна та самоочевидна річ, що слугує перш за все критерієм нормативності, відмежовуючи належні правові акти від неналежних.

Водночас в сучасних реаліях правового життя можливо спостерігати розвиток нових та парадоксальних феноменів, що потребує заглиблень у природу права. Зокрема сам факт виникнення у ХХ ст. м'якого права потребує повного переосмислення усталених концепцій. Як зазначає сучасний науковець П. Вестерман: «У право-

вому полі, де існує чітке розмежування чинних (прим. валідних) і нечинних правил, м'яке право існує в напівтемряві, і це підштовхує нас до перегляду поняття юридичної чинності (прим. валідності) [7, 122]». Питання валідності м'якого права є першочерговим для визначення його місця у сучасній картині правового життя.

Таким чином, сучасні трансформаційні процеси в області праворозуміння самі підштовхують до здійснення критичної реконструкції поняття валідності та адаптації його до нових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання концепції валідності, її співвідношення з правовими феноменами в рамках існуючих концепцій праворозуміння розглянуто в працях науковців ХХ століття, таких як Г. Кельзена, А. Росса, Г. Харта, Р. Алексі. Однак питання

і досі залишається дискусійним: з якого куту треба розглядати цю категорію, суто філософського або практичного, яка пригорода у цього феномену, як він співвідноситься з правовими явищами. Вказані аспекти продовжують досліджувати у своїх працях науковці XXI століття.

Мета статті. Дослідивши основні твердження концепції валідності, що запропоновані відомими науковцями, розробити авторську концепцію, що відповідатиме сучасному праворозумінню.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи фундаментальні категорії буття, засновник теорії юридичного позитивізму Ганс Кельзен використовує у своїй праці «Чиста теорія права» терміни «Geltung» та «Wirksamkeit», в англійському перекладі відповідно «validity» та «efficacy», аналогами яких в українській мові можливо запропонувати терміни «дійсність» та «дієвість» згідно поширених перекладів праці.

У своєму вченні Г. Кельзен тлумачить дійсність норми права, як «специфічне існування, властиве нормі [1, 20]». Водночас підкреслюється, що дійсність (існування) норми відрізняється від існування акту волі. Будучи результатом і об'єктивним змістом акта волі, існування норми більш не обмежене і не пов'язане з існуванням акту волі як таким. Також дійсність норми необхідно відрізнити від її дієвості. Обидва феномена не є рівнозначними і дійсність норми не породжує автоматично її дієвість. Однак правова норма діє за умови хоча б мінімального ступеня її дієвості - реальному впливу на регульовані суспільні відносини, не виключаючи існування протилежної припису поведінки [1, 20-21].

Відповідаючи на питання, що є підставою дійсності норми, Г. Кельзен приходять до висновку, що «підставою дійсності однієї норми може бути лише дійсність іншої норми [1, 240]». Так, виділяється «вища» (тобто «більш висока») норма в якості підстави існування іншої - «нижчої» норми. Водночас підкреслюється, що «лише компетентна інстанція може встановлювати дійсні норми; а така компетенція може ґрунтуватися тільки на нормі, що уповноважує на нормотворчість. Владна інстанція, яка уповноважена встановлювати норми, підпорядкована цій нормі так само, як індивіди є підпорядкованими нормам, що встановлені цією інстанцією [1, 241]».

Так, Г. Кельзен вводить категорію «Grundnorm» - базова, основна норма, що «на відміну від всіх інших норм, являє собою не сенс будь-якого реального акту волі, а трансценден-

тально-логічний постулат, завдяки якому право може мислитися як єдина система [2, 52]».

Отже, дійсність кожної конкретної норми одного правопорядку веде до основної норми - першої конституції, що встановлена після останньої революції. Та згідно принципу легітимності, норма правопорядку дійсна до тих пір, поки її дійсність не буде припинена передбаченим правопорядком способом або замінена дійсністю іншої норми цього порядку.

Однак, досліджуючи взаємозв'язок між дійсністю та дієвістю, Г. Кельзен визначає принцип ефективності, що значно обмежує вищевказаний принцип легітимності. Цей принцип є наглядним під час революції, коли один правопорядок (може і не змістовно як у випадку рецепції) змінюється другим. Якби революція не була успішною, тобто якби революційна конституція (створена не у відповідності до приписів колишньої конституції) не стала дієвою, якби передбачені нею органи не видавали законів, які застосовувалися б передбаченими в цих законах органами, а замість цього залишалася б дієвою (в зазначеному сенсі) стара конституція, - то не було б ніякої причини замість старої основної норми предписати нову. В цьому випадку революція не вважалася б процесом створення нового права, але, згідно зі старою конституцією і створеному відповідно до неї (як і раніше дійсному) кримінальному кодексу, трактувалася б як державна зрада [1, 260-263].

Отже, «норми позитивного правопорядку дійсні тому, що предписується дійсність основної норми, що є основним правилом їх створення, а не тому, що вони дієві, але вони дійсні лише тоді, тобто до тих пір, поки цей правопорядок є діючим. Як тільки конституція і створений на її основі правопорядок як ціле втрачають свою дієвість, цей правопорядок і кожна окрема його норма перестають бути дійсними [1, 268]».

Так, діалектика дійсності та дієвості права полягає в тому, що для дійсності нормативного порядку право повинно бути дієвим, але не повинно бути дієвим абсолютно. При цьому дієвість є умовою дійсності, але не сама ця дійсність.

Представник скандинавської школи правового реалізму Альф Росс також не розглядає поняття дійсності і дієвості як тотожні. Хоча англійський переклад робіт датського правознавця викликав певне непорозуміння навколо його концепції, в тому числі і критичні відгуки Г. Харта. В концепції А. Росса дійсність права доступна і цікава для безпосереднього спостереження і наукового дослідження в рамках

запропонованого ним доктринального дослідження права саме через дієвість.

Свій погляд на проблему співвідношення дійсності та дієвості А. Росс детально викладає в праці «Назустріч реалістичної теорії права: критика дуалізму в праві» наступним чином: «Право, на відміну від моралі, не є чистим ідеалом. Але, на відміну від тиранії грубої сили, не є і виключно емпіричною соціальною реальністю. Право одночасно дійсне і фактичне, ідеальне і реальне, метафізичне і фізичне - однак не як поєднання цих двох речей, а як маніфестація дійсності в реальності, яка тільки таким чином кваліфікується як право [3, 20]».

Задля подолання складнощів, пов'язаних з проблемою дуалізму належного і суцього, А. Росс звертається до «суперемпіричної» дійсності, що виявляється в реальності і тільки так може бути розглянута як сутнісна ознака права [3, 46].

Так, «дійсність, на думку А. Росса, повинна бути пояснена через реальність, через факт: не існує об'єктивної дійсності, цей термін лише має на увазі якісь концептуально раціоналізовані переживання індивідів, які і є факти реальності [4, 101]».

Таке твердження можливо застосувати також щодо дійсності норм. Норма існує, тільки якщо існують певні соціальні факти. Визначальними для правового феномена соціальними фактами є регулярність виконання директиви і певні переживання: усвідомлене виконання і сприйняття директиви у якості зобов'язуючої.

Так, «суперемпірична» дійсність А. Росса розглядається з точки зору соціальної ефективності та виявляється в реальності, в поведінці людей саме як дієвість, складаючи два аспекти одного і того ж феномена.

Німецький теоретик та філософ права Роберт Алексі в своїй праці «Поняття і дійсність права (відповідь юридичному позитивізму)» розробив власну концепцію валідності права, що основана на ідеалах Г. Кельзена, визначаючи зокрема необхідний зв'язок між правом та мораллю. Використовуючи також термін «Geltung», правознавець виокремлює три поняття дійсності: соціологічне, етичне та юридичне.

Соціологічне та етичне поняття дійсності запропоновано розглянути у якості чистих понять, що не вимагають часткової присутності один в одному.

Соціальна дійсність норми полягає у мінімальному ступені її дієвості. За такої умови Р. Алексі зазначає, що «соціальна дійсність може досягати різного ступеня [5, 103]» та «соціальну

дійсність можна встановити за допомогою двох критеріїв: дотримання (норм) і застосування санкцій за (їх) недотримання [5, 103]». Так, визначається критерій «значущості» замість лише кількісних показників. Випадків дотримання однієї норми може становити 80%, іншої - 3%. Так само з застосуванням санкцій, показник якого може становити, наприклад, 1% при дотриманні норми у 90% випадків та навпаки. Критерій значущості покликаний допомогти відповісти на питання, яка норма володіє більш високим ступенем дієвості [5, 103-104].

Визначаючи поняття етичної дійсності, Р. Алексі звертається до моралі. «Норма вважається морально дійсною, якщо вона є морально виправданою... Дійсність певної норми природного права або права розуму ґрунтується не на соціальній дієвості або належному встановленні, а виключно на її правильності за змістом, що має підтверджуватися за допомогою моральної виправданості [5, 105]».

У свою чергу юридична дійсність являє собою комплексне поняття та вимагає присутності елементів соціологічної та етичної дійсності відповідно до типу праворозуміння.

Система норм або окрема норма, на думку Р. Алексі, є юридично дійсною, коли їм властива соціальна дієвість навіть в найменшій мірі. Однак якщо юридична дійсність «включає в себе лише елементи соціальної дійсності, мова йде про позитивістське поняття дійсності права, але якщо поняття також охоплює елементи моральної дійсності, то мається на увазі непозитивістське поняття правової дійсності в вузькому змісті [5, 106]». Це стосується твердження, що норма є юридично дійсною, якщо вона видана належним чином (компетентним органом, в передбаченому порядку тощо). Водночас системи норм, які прямо або побічно не містять в собі домагання на правильність, правовими системами не є і тому не можуть бути юридично дійсними.

Р. Алексі у своїй концепції висловлює співпадаючи з поглядами Г. Кельзена думку, що умовою правової дійсності розвинутої системи норм є мінімальний ступень її (соціальної) дієвості. Однак встановлена належним чином норма загалом соціально дієвою правової системи не перестає бути юридично дійсною лише тому, що вона часто не дотримується і санкції рідко застосовуються в разі її недотримання. Тому на відміну від правових систем соціальна дієвість стосовно окремих норм не виступає умовою їх правової дійсності.

Англійський філософ і теоретик права Герберт Харт виступає критиком теорії Дж. Остіна, що заснована на уявленні права в якості команди суверена. Свою роботу «Поняття права» Г. Харт визначає як есе з аналітичної юриспруденції, представляючи свою власну концепцію права.

Право, на думку правознавця, може найкраще бути охарактеризоване як єдність первинних правил зобов'язання і вторинних правил подібного роду. Первинні правила являють собою набір певних стандартів, визнаних в якості обов'язкових певною групою людей. Вторинні правила «знаходяться на рівні, відмінному від первинних правил, крім того, всі вони є висловлюваннями про первинні правила. Іншими словами, якщо первинні правила стосуються дій, які та чи інша особа має здійснювати чи ні, вторинні правила стосуються тільки самих первинних правил. Вони уточнюють, як первинні правила повинні бути засвідчуваними, введеними, віддаленими, зміненими, а також як повинен встановлюватися факт їх порушення [6, 99]».

Для трансформації первинних правил в справжню правову систему серед іншого необхідні «правила визнання», які формулюють в різних формах критерії юридичного в системі. Якщо в стародавніх суспільствах такі правила могли фіксуватися у вигляді авторитетного списку положень, наділених в форму письмового документа або висічених на публічному пам'ятнику, то на їх зміну в сучасних суспільствах приходять встановлення переліку властивих первинним нормам загальних характеристик (прийняття певним органом, тривалість існування і тощо), їх співвідношення, ієрархія та інше [6, 99-100].

При цьому в будь-якій, навіть самій найпростішій формі правило визнання «включає в себе багато елементів, що характерні для права. Надаючи правилу ознаку авторитетності, воно в зародку містить ідею правової системи, так як правила завдяки йому перестають бути простим набором приписів і стають чимось єдиним. Крім того, в простій операції по з'ясуванню, чи володіє дане правило тією властивістю, що воно перераховано в авторитетному списку, вже закладена ідея правової значущості [6, 100]».

Таким чином, правила визнання виступають найвищим і остаточним критерієм юридичної дійсності (validity) будь-якого положення і акту в (заснованій і відтворюваній за їх допомогою) системі.

Водночас самі правила визнання мають особливий модус існування. Якщо твердження про дійсності будь-якої іншої норми зрілої правової системи стає «внутрішнім твердженням, що застосовує прийняте, хоча і невисловлене правило визнання, і (приблизно) означає «дійсно в рамках критеріїв дійсності системи» [6, 114]», то твердження про існування правила визнання «може бути тільки зовнішнім твердженням факту. Бо, в той час як підлегле правило системи може бути дійсним і в цьому сенсі «існувати» навіть якщо всі його ігнорують, правило визнання існує тільки в складній, але зазвичай узгодженій діяльності судів, офіційних і приватних осіб щодо виявлення права через звернення до деяких критеріїв. Його існування - це питання факту [6, 115]».

Таким чином, підставу дійсності правової системи Г. Харт вбачає не в якійсь абстрактній волі або примусовій силі держави, але в самому суспільстві, його нормах і практиках та водночас не стільки в звичках підпорядкування суверену, скільки в прийнятті та відтворенні правил визнання, що визначають юридичну дійсність будь-якої норми в системі.

Нідерландський науковець Полін Вестерман в своїй статті «Чинність: репутація правил» формулює низку цікавих гіпотез, що стосуються необхідності переосмислення усталеної концепції валідності у відповідь на виникнення нових феноменів сучасної дійсності, у тому числі м'якого права. В оригінальному англійському тексті статті автор використовує поняття «validity», що перекладено в українській версії як «чинність» через відсутність існування чіткого еквіваленту в українській мові.

П. Вестерман пропонує розглядати чинність (валідність) у якості функціонального еквіваленту репутації. Також вона виокремлює вхідну, поточну та вихідну чинність, які не є відмінними типами чинності, а відповідають різним шляхам її встановлення та дослідження [7, 123-125].

Питання щодо джерела, процедури створення (зокрема моральних умов) будь-якого юридичного артефакту має на меті з'ясування «вхідної чинності», як її називає П. Вестерман (input-validity). «Поточна чинність» (throughput-validity) відповідає ступеню суб'єктивного відношення до юридичного артефакту. Виокремлюючи ще «вихідну чинність» (output-validity), П. Вестерман пояснює, що «під вихідним характером я не розумію лише юридичні наслідки, які породжує відповідний артефакт, радше ідеться про дійсні фактичні результати, які виникають

залежно від вагомості Y (прим. юридичного артефакту). Вихідна чинність ϵ , відтак, тим, що Г. Кельзен називає ефективністю [7, 124]». Однак, підкреслюється вагомість саме «очікуваного» характеру таких наслідків (що можуть реалізуватись чи ні), а не ефективності Г. Кельзена як такої.

Надалі самої здатності будь-якого юридичного артефакту декларувати про свою чинність передую загальна віра в таку можливість, що П. Вестерман називає «типовою чинністю», основується на ідеї колективної домовленості Дж. Серля [7, 126-131]. Отже, сам факт розгляду питання чинності окремої речі має сенс лише на тлі загальної віри, «що загалом значення цієї речі ϵ загальноприйнятим і релевантним [7, 128]». Водночас простежується взаємозв'язок типової чинності з вхідною: «рівень типової чинності визначає і рівень, на якому вхідна чинність ϵ релевантною [7, 132]».

Усі три зазначені шляхи встановлення чинності встановлюють та розкривають статус юридичного артефакту. Під поняттям «статус» П. Вестерман має на увазі приписаний юридичному артефакту статус типу таких артефактів та статус у значенні престижу, що має у звичайному житті градації та рівні. Саме тому вона пропонує сприймати типову чинність «як дещо, що має градацію [7, 129]», а рівень статусу у прямому зв'язку з рівнем віри «в те, що цей статус породжуватиме реальні наслідки [7, 129]». Таким чином, чинність як така ϵ не бінарним, а лінійним параметром.

Так, П. Вестерман приходять до наступних висновків: «Чинність (прим. валідність), як і репутація, формується із вхідних положень (походження, джерела, ввідні процедури), поточної активності (повага, яка висловлюється іншими суб'єктами) і вихідних результатів (рівень дійсної ефективності). Вхідні, поточні й вихідні аспекти разом формують рівень, до якого правовий порядок вважається надійним. Характерно, що ці три аспекти ϵ взаємозалежними і взаємодіють між собою тією мірою, що ми можемо говорити про самодостатній механізм. Таким чином, втрата довіри породжує ще більшу втрату довіри, а віра породжує більше віри [7, 137]».

Запропонована П. Вестерман концепція створює можливість визначити валідність м'якого права, визнання якого виходить за рамки усталеного бінарного сприйняття феноменів права, що властиво прихильникам юридичного позитивізму. Так, «м'яке право ϵ чинним у тому, що

воно може визнаватися релевантними акторами як таке, що має значення і слугує підставою для дій, а також у тому, що його очікувана ефективність ϵ достатньо високою для того, аби враховувати можливі наслідки недотримання його приписів [8, 149]».

Типова чинність загалом має настільки великий вплив, що здатна надати щонайменше символічної чинності юридичному артефакту. Факт виникнення м'якого права і його роль у суспільній дійсності, яка поки що тільки посилюється, свідчать про значний рівень типової чинності [7, 133-135].

З точки зору класичного позитивістського сприйняття права м'яке право не ϵ правом як таким. Водночас класичне тверде право все частіше відсилає та посилюється на акти м'якого права. Таким чином, поточна та вихідна чинність останнього лише посилюється, створюючи постфактум вхідну чинність. Більш того, у сучасних розвинених правових порядках статус актів м'якого права іноді стає навіть більшим аніж статус деяких актів твердого права [8, 149-150].

У рамках дослідження м'якого права, пропонуємо наступну авторську концепцію валідності як основоположної категорії буття юридичного артефакту.

Так, валідність являє собою комплексну категорію, що передбачає триаспектність належного буття правового акту, а саме його дійсність, чинність та фактичне обслуговування.

Дійсність правового акту означає факт його «існування» в конкретному правовому порядку. Правовий акт було створено релевантним суб'єктам згідно певної процедури та він існує в суспільному полі задля задоволення закладеної в нього мети.

Другий аспект валідності розкривається через чинність, тобто відповідність задекларованій юридичній силі, дієвість та ефективність. Водночас мова не йде про абсолютну дієвість та забезпеченість санкціями у разі невиконання припису. Правий акт ϵ чинним у тому розумінні, що його положення знаходять щонайменше мінімальну підтримку суспільства у вигляді будь-якого використання його положень. Таким чином, суспільство потребує у його існуванні та наділяє статусом чинного правового акту.

Нарешті валідність правового акту передбачає його подальше обслуговування - забезпечення відповідності базовим чи новим потребам суспільства. Валідний у зазначеному змісті правовий акт потребує низки маніпуляцій щодо «підтримки» його життєдіяльності, зокрема реє-

страції, зберігання, упорядкуванню, внесення у разі потреби змін, здійсненню правової експертизи тощо.

Саме тому, з огляду на відсутність окремого слова в українській мові, в своїй концепції пропонуємо використовувати транслітерацію терміну «validity» задля забезпечення не тільки повної передачі змісту англomовного терміну, але й для відмежування його від україномовних «дійсність», «чинність» та «дієвість», що часто використовуються у якості прямого перекладу «validity». Таким чином, термін валідність дає можливість включити в своє значення зазначені аспекти буття, не обмежуючись одним з них.

Висновки і пропозиції. Виникнення та розвиток у сучасних реаліях нових та парадоксальних феноменів, таких як м'яке право, потребує повного переосмислення усталених концепцій, зокрема валідності. Дослідження валідності м'якого права стає можливим у разі розгляду валідності у якості триаспектності належного буття правового акту, а саме його дійсності, чинності та фактичного обслуговування.

Список використаної літератури:

1. Кельзен Г. Чистое учение о праве. 2-е изд. СПб., 2015. 542 с.
2. Краевский А.А. Эволюция понятий действительности и действенности в Чистом учении о праве Ганса Кельзена. *Труды Института государства и права РАН*. Москва, 2018. Т. 13. Вып. 6. С. 45-70.
3. Ross A. Towards a Realistic Jurisprudence: A Criticism of the Dualism in Law. Copenhagen, 1946. 304 p.
4. Васильева Н.С. Альф Росс о понятии и действительности права: реалистический подход. *Правоведение*. Вып. 1. (336). СПб., 2018. С. 84-117.
5. Алекси Р. Понятие и действительность права (ответ юридическому позитивизму). Книга 1. Киль, 2011. 192 с.
6. Харт Г.Л.А. Понятие права. СПб., 2007. 302 с.
7. Вестерман П. Чинність: репутація правил. *Філософія права і загальна теорія права*. Вып. 1-2/2016. Київ, 2016. С. 121-139.
8. Горобець К. Чинність, авторитетність і репутація: Рефлексії щодо статті П. Вестерман. *Філософія права і загальна теорія права*. Вып. 1-2/2016. Київ, 2016. С. 140-154.

Holovach H. Validity: Classic and modern view

The article considers the basic provisions of the concept of validity of law, proposed by well-known representatives of legal positivism and legal realism of the twentieth century. The genesis of the scientist's definition of this concept is studied and the relation of the phenomenon of validity to other legal phenomena, in particular actuality, effectiveness and binding power, according to the presented concepts is revealed.

In his work «Pure Theory of Law» H. Kelsen defines the validity of the rule of law as «a specific existence inherent in the norm [1, 20]». The dialectic of validity and the efficacy of law, according to the thinker, is that for the validity of the normative order, the law must be effective, but should not be effective at all.

Denying the existence of objective validity, A. Ross proposes to consider it in terms of social efficiency. Validity, according to the scientist, is manifested in reality, in people's behavior as efficiency, constituting two aspects of the same phenomenon.

R. Alexy in his concept distinguishes three concepts of validity: sociological, ethical and legal. At the same time, the scientist expresses the coincidence with the views of H. Kelsen that the condition of the legal validity of the developed system of norms is the minimum degree of its (social) effectiveness.

For his part, H. Hart sees the basis for the validity of the legal system not in some abstract will or coercive force of the state, but in society itself, its norms and practices and at the same time not so much in the habits of sovereign subordination, but in adopting and reproducing rules of recognition that determine validity of any rule in the system.

Particular attention was paid to the modern concept of validity, proposed by the Dutch scientist Pauline Westerman and provides for the consideration of validity as a functional equivalent of reputation. It also distinguishes between input, throughput and output validity, which are not different types of validity, but correspond to different ways of its establishment and research.

The article proposes the author's concept of validity as a complex category, which provides for the three aspects of the proper existence of a legal act, namely its actuality, efficacy and actual service.

Key words: legal actuality of law, effectiveness, binding power, efficacy, validity of soft law.